

 NANMEEBOOKS

รวมเรื่องสั้นรางวัลวรรณกรรม
สร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน
ของประเทศลาว
ประจำปี 2005

ไข่มุก ไข่มุกสุดท้าย

โศกนาฏกรรมของคนลาวพลัดถิ่น

บุญเส้น แสงมะณี เขียน

รศ. ดร.สุนทร โคตรบรรเทา แปล

ສອບແວ່ ທ່ານ ບຸນ ສຸນສຸກ
ບຸນຍາງ ມັກຟ້າຟ້າ 275
2026.

16. 12. 06.

ນິທະຍາ 2 ວິ

ໃບໄມ້

ໃບສຸດທ້າຍ

ໂຮງຮຽນຂອງຄົນລາວຟັດຕິນ

ບຸນເສີນ ແສງມະນີ ເຮັດ

ສຳ. ດຣ.ສຸນສຸກ ໂຄສຸສຸກາ ແປ

 NANMEEBOOKS

น่านมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จัดพิมพ์

ใบไม้ใบสุดท้าย

บุณเส้น แสงมะณี เขียน
รศ. ดร.สุนทร โคตรบรรเทา แปล
อนุศักดิ์ จินดา ภาพประกอบ

พิมพ์ครั้งที่ 1 พฤศจิกายน 2549

© ลิขสิทธิ์ภาษาลาว 2549: บุณเส้น แสงมะณี

© ลิขสิทธิ์ภาษาไทย 2549: สำนักพิมพ์น่านมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์
สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

บุณเส้น แสงมะณี.

ใบไม้ใบสุดท้าย. -- กรุงเทพฯ: น่านมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2549.

192 หน้า.

1. เรื่องสั้นลาว. I. สุนทร โคตรบรรเทา, ผู้แปล II. ชื่อเรื่อง.

895.919301

ISBN-13: 978-974-9996-23-2

ISBN-10: 974-9996-23-2

เพลทที่ พีพีเพลทแอนด์ฟิล์ม โทร. 0-2274-7988 **พิมพ์ที่** เยลโล่การพิมพ์ โทร. 0-2417-7591

จัดจำหน่ายทั่วประเทศ

บริษัท น่านมีบุ๊คส์ จำกัด เลขที่ 11 ซอยสุขุมวิท 31 (สวัสดี)

ถนนสุขุมวิท แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

www.nanmeebooks.com

กรรมการผู้จัดการ สุวดี จงสถิตย์วัฒนา **ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการสายผลิตภัณฑ์** ราตรี สังสกฤษ
บรรณาธิการบริหาร พรกวินทร์ แสงสินชัย **บรรณาธิการ** ปิยะมาภรณ์ ศิริวงศ์พานิช **หัวหน้าฝ่าย**
ผลิต สุภาพร พงศ์ไกรศรีศิริ **ฝ่ายผลิต** จรัสศรี พรหมเทพ **หัวหน้าฝ่ายพิสูจน์อักษรและตรวจสอบ**
สุเทพ พรหมมงคล **ฝ่ายพิสูจน์อักษรและตรวจสอบ** จิตาภา เรื่องอมรวีวัฒน์ ศศิวิมล สุระเดช
หัวหน้าฝ่ายศิลปกรรม กฤษดา เส่งสงค์ **คอมพิวเตอร์กราฟิก** มาสเตอร์แมค สุนันท์ เพชรราว
สำนักงาน บริษัท น่านมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด เลขที่ 11 ซอยสุขุมวิท 31 (สวัสดี) ถนนสุขุมวิท

แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

โทร. 0-2670-9800, 0-2662-3000 โทรสาร 0-2662-0919

E-mail: editorial@nanmeebooks.com

ราคา 128 บาท

กระดาษที่ใช้พิมพ์หนังสือเล่มนี้ช่วยในการถนอมสายตา เนื่องจากสะท้อนแสงเพียงเล็กน้อย

คำนำสำนักพิมพ์

ใบไม้ใบสุดท้าย คือหนังสือรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ของประเทศไทย ประจำปี 2548 ประพันธ์โดยบุณเส้น แสงมะณี นักเขียนผู้มากประสบการณ์และคร่ำหวอดในวงวรรณกรรมของลาวมานาน

เรื่องสั้นจากทั้งหมด 24 เรื่องในเล่ม *"ประเพณีและชีวิต"* เป็นเรื่องที่โดดเด่นที่สุดซึ่งทำให้หนังสือเล่มนี้ได้รับรางวัลดังกล่าว เนื้อหาโดยรวมที่ผู้เขียนมุ่งเน้นนำเสนอก็คือ เรื่องความสำคัญของการศึกษา และการศึกษานี้เองที่ทำให้ชาวลาวจำนวนไม่น้อยจำยอมเดินทางจากบ้านเกิดเมืองนอน ออกไปเผชิญโลกที่แตกต่างไปจากวัยเยาว์ โดยพกพาความหวังของครอบครัวไปด้วย

หลายคนยอมเผชิญความลำบากและความเงิบเหงาอ้างว้างในต่างแดน เพื่อว่าวันหนึ่งจะกลับคืนสู่บ้านพร้อมความสำเร็จ แต่บางคนก็ต้องพบกับข่าวคราวน่าเศร้าจากบ้านเกิด

นอกจากชีวิตของคนพลัดถิ่นแล้ว ผู้เขียนยังได้บอกเล่าเรื่องราวชีวิตของครูบ้านนอก และความกตัญญูของนักเรียนที่มีต่อครู รวมทั้งเรื่องราวจารีตประเพณีเก่าแก่ของชาวเขาและมุมมองความคิดของลูกหลานชาวลาวรุ่นใหม่ ๆ ซึ่งสำนักพิมพ์หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านจะนำมาเป็นข้อคิดในการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี

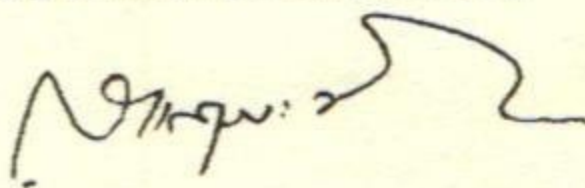
น่านมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์

ຄຳນຳ ຂອງຜູ້ຂຽນ.

ຂ້າພະເຈົ້າຮູ້ສຶກເປັນກຽດ ແລະ ພາກພູມໃຈເປັນຢ່າງຍິ່ງທີ່ປຶ້ມໂຮມເລື່ອງສັ້ນ ຊຸດ ໃບໄມ້ໃບສຸດທ້າຍ ເຫຼັ້ມນີ້ໄດ້ຖືກແປເປັນພາສາໄທໂດຍທ່ານ ຮອງ ສາສະດາຈານ ດຣ ສຸນທອນ ໂຄດບັນເທົາ ແລະ ໄດ້ຈັດພິມ ເປັນເຫຼັ້ມໂດຍໂຮງພິມ Nanmeebooks ເປັນຄັ້ງທຳອິດຢູ່ ປະເທດໄທ. ປຶ້ມເຫຼັ້ມນີ້ໄດ້ກາຍເປັນແຮງບັນ ດານໃຈ, ເປັນກຳລັງໃຈ ແລະ ເປັນສິ່ງກະຕຸກຊຸກຍູ້ໃຫ້ ຂ້າພະເຈົ້າ ມີຄວາມມຸ່ງໝັ້ນໃນການ ອຸທິດສະຕິປັນ ຍາ ແລະ ເຫືອແຮງໃຫ້ແກ່ການຂີດຂຽນ.

ເລື່ອງສັ້ນທຸກເລື່ອງທີ່ຂ້າພະເຈົ້າປະພັນຂຶ້ນມາ ທີ່ຖືກຈັດພິມຢູ່ໃນປຶ້ມເຫຼັ້ມນີ້ລ້ວນແຕ່ໄດ້ຜ່ານການ ກວດສອບ ຊຶ່ງໄດ້ຮັບລາງວັນຈາກການແຂ່ງຂັນເລື່ອງສັ້ນລະດັບຊາດ ແລະ ລະດັບອາຊຽນມາແລ້ວ ໂດຍສະເພາະແມ່ນບົດເລື່ອງສັ້ນ "ປະເພນີ ແລະ ຊີວິດ". ເລື່ອງສັ້ນແຕ່ລະເລື່ອງ ໄດ້ພັນລະນາພາບຂອງ ຄວາມຮັກ ແລະ ຄວາມສວຍສົດງົດງາມຂອງທຳມະຊາດ ແລະ ບ້ານເກີດເມືອງ ນອນ, ໄດ້ສະສົມເອົາບົດຮຽນ, ປະສົບປະການ ແລະ ແບບແຜນການດຳລົງຊີວິດ ແບບພື້ນບ້ານຂອງຊາວລາວ, ບາງເລື່ອງກໍ່ເວົ້າເຖິງ ການດົ້ນລົນຕໍ່ສູ່ຊີວິດຢູ່ໃນສັງຄົມ, ເວົ້າເຖິງຄວາມຮັກ, ຄວາມຜູກພັນ, ເວົ້າເຖິງຮີດຄອງປະເພນີບາງຊົນເຜົ່າ ແລະ ຍັງເວົ້າເຖິງການຈາກໄປ, ການລໍຄອຍ ແລະ ອື່ນໆ ຊຶ່ງບົດປະພັນວັນນະກຳຂອງລາວຈາກປຶ້ມເຫຼັ້ມນີ້ ຈະກາຍເປັນສີ່, ເປັນສະພານເຊື່ອມຕໍ່ລະຫວ່າງໃຈຕໍ່ໃຈ, ອັນເຮັດໃຫ້ຄວາມສຳພັນ, ຮັກແພງ ທັງເປັນການ ແລກປ່ຽນ ວັດທະນາທຳແບບພື້ນບ້ານລະຫວ່າງປະຊາຊົນສອງຊາດ ລາວ - ໄທ ໃຫ້ແໜ້ນ ແພ້ນ ແລະ ຫຍ້ຍ້າຍເຂົ້າຫາກັນຍິ່ງໆຂຶ້ນ.

ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, ວັນທີ 13 ຕຸລາ 2006
ນັກປະພັນ SEA. WRITE AWARD 2005

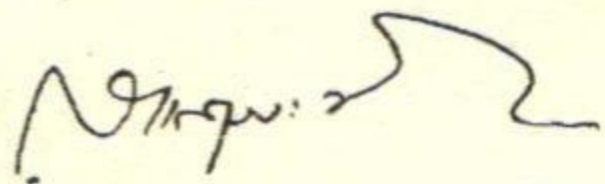

ບຸນເສີນ ແສງມະນີ.

คำนำผู้เขียน

ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติและภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง ที่หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด **ใบไม้ใบสุดท้าย** เล่มนี้ได้รับการแปลเป็นภาษาไทย โดยรองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โคตรบรรเทา และได้รับการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มโดยสำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์เป็นครั้งแรกในประเทศไทย หนังสือเล่มนี้ได้กลายเป็นแรงบันดาลใจ เป็นกำลังใจ และเป็นสิ่งสนับสนุนส่งเสริมให้ข้าพเจ้ามีความมุ่งมั่นในการอุทิศสติปัญญาและแรงกายในการเขียน

เรื่องสั้นทุกเรื่องที่ข้าพเจ้าประพันธ์ขึ้นมาและได้รับการจัดพิมพ์ในหนังสือเล่มนี้ ล้วนแต่ได้ผ่านการตรวจสอบ ซึ่งได้รับรางวัลจากการประกวดเรื่องสั้นระดับชาติและระดับอาเซียนมาแล้ว โดยเฉพาะเรื่องสั้น **"ประเพณีและชีวิต"** เรื่องสั้นแต่ละเรื่องได้พรรณนาภาพของความรักและความสวยงามของธรรมชาติและบ้านเกิดเมืองนอน ได้สะสมเอาบทเรียน ประสบการณ์ และแบบแผนการดำรงชีวิตตามแบบพื้นบ้านของชาวลาว บางเรื่องก็พูดถึงการดิ้นรนต่อสู้ชีวิตในสังคม พูดถึงความรัก ความผูกพัน พูดถึงจารีตประเพณีของชนเผ่า และยังพูดถึงการจากไป การรอคอย และอื่นๆ ซึ่งบทประพันธ์วรรณกรรมของลาวในหนังสือเล่มนี้จะกลายเป็นสื่อ เป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างใจต่อใจ ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์รักใคร่ นับถือ อีกทั้งเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมตามแบบพื้นบ้านระหว่างประชาชนสองชาติ ลาว-ไทย ให้แน่นแฟ้นและใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น

บุญเส็น แสงมะณี

นักประพันธ์ S.E.A. WRITE AWARD 2005

นครหลวงเวียงจันทน์, วันที่ 13 ตุลาคม 2006

คำนำรัฐมนตรี

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า รางวัลซีไรต์ (S.E.A. Write Award) เป็นรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน เป็นรางวัลที่มีคุณค่าและมีความหมายสำคัญยิ่งสำหรับนักประพันธ์ของบรรดาประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียน (ASEAN) รางวัลดังกล่าวมีจุดประสงค์เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม และสร้างสรรค์วงการวรรณกรรมของอาเซียน และมอบให้นักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงและมีผลงานโดดเด่นทางด้านการประพันธ์วรรณคดีของประเทศสมาชิกของทุกๆปี ภายหลังจากที่ สปป.ลาว ได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ในหลายปีที่ผ่านมาคือนับตั้งแต่ปี 1998 ถึงปัจจุบัน ได้มีนักประพันธ์และนักกวีที่มีชื่อเสียงของลาวได้รับรางวัลซีไรต์แล้ว 8 คน นับว่าเป็นเครื่องหมายและก้าวที่สำคัญสำหรับประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของวงการนักประพันธ์ลาว ในการเผยแพร่แบบฉบับวรรณคดีลาวสู่สายตาผู้อ่านในภูมิภาคและในโลก

สำหรับปีนี้ ท่านขุนเสน แสงมะณี นักประพันธ์หนุ่มซึ่งมีผลงานของลาวอีกคนหนึ่งได้ชนะเลิศการประกวดเรื่องสั้นในระดับชาติ และสามารถชิงรางวัลซีไรต์ประจำปี 2005 ซึ่งเป็นการสร้างเกียรติและชื่อเสียงให้แก่ประเทศชาติ คือวงการวรรณคดีของลาวเราอย่างน่าภาคภูมิใจยิ่ง

ฉะนั้น ในโอกาสที่มีความหมายสำคัญนี้ ข้าพเจ้าขอแสดงความยกย่องสรรเสริญท่านขุนเสน แสงมะณี นักประพันธ์ซีไรต์ของลาวประจำปี 2005 มา ณ ที่นี้ด้วย

หมუნแก้ว ออละบูน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม

นครหลวงเวียงจันทน์

วันที่ 12 สิงหาคม 2005

คำนำผู้อุปถัมภ์

ในฐานะประชาชนลาวคนหนึ่งที่ได้ผ่านชีวิตเป็นอดีตครูอาจารย์และผู้บริหารการศึกษาทั้งในขั้นปฏิบัติและขั้นผู้นำ ข้าพเจ้าก็เป็นผู้หนึ่งที่น่าสนใจในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม ภาษา และวรรณคดีของลาว

รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนปี 2005 ที่ท่านบุญเสน แสงมะณีได้รับนั้น เป็นรางวัลที่มีคุณค่าและสำคัญยิ่งสำหรับนักประพันธ์ลาวและอาเซียน ถือว่าเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม ภาษา และวรรณคดีของลาว พร้อมทั้งเป็นการเผยแพร่แบบฉบับวรรณคดีลาวสู่สายตานักเขียน นักเรียน นักศึกษา และนักอ่านในลาว ภูมิภาค และโลก

ในฐานะที่เคยเป็นเพื่อนร่วมงานในวงการศึกษา ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติที่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นในการจัดพิมพ์ผลงานของท่านบุญเสน แสงมะณีครั้งนี้ เพื่อเผยแพร่เยาวชน หนุ่มสาว นักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ พนักงาน ทหาร ตำรวจ ประชาชนลาว และชาวต่างประเทศ ทั้งภายในและต่างประเทศ ได้อ่านได้ค้นคว้า เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงในการเรียน การศึกษา การสอน และการประพันธ์วรรณคดี ยุคสมัยของชาติลาว สู่สายตาผู้อ่านและผู้เขียนทั้งในลาว อาเซียน ภูมิภาค และโลก

สุดท้ายนี้ข้าพเจ้าขอแสดงความยกย่อง ชมเชย ท่านบุญเสน แสงมะณี นักประพันธ์ซีไรต์ปี 2005 และอวยพรให้ท่านจงประสบผลสำเร็จและมีความก้าวหน้า ในชีวิตการงาน ครอบครัว และส่วนตัว

บุญทะวี อินสีเชียงใหม่

อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

อดีตเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อป็เด็กสากล

อดีตเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อแม่และเด็ก

ผู้อุปถัมภ์การจัดพิมพ์ (ฉบับภาษาลาว)

นครหลวงเวียงจันทน์, วันที่ 16 กันยายน 2005

คำนำกรรมการตัดสิน

บทประพันธ์เรื่องสั้น “ประเพณีและชีวิต” เขียนโดย บุนเสน แสงมะณี มีเนื้อหามุ่งให้ความสว่างแก่ปัญหาชีวิต การศึกษา ความรัก ความผูกพัน วัฒนธรรม และจารีตประเพณีของประชาชนลาว บรรดาชนเผ่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวทาง แผนยุทธศาสตร์ของรัฐบาลในการขจัดปัญหาความยากจนแห่งชาติ

ความโดดเด่นและความหนักแน่นของเรื่องนี้อยู่ที่ว่า ระหว่างแนวคิดกับการกระทำของตัวละครในการแก้ไขปัญหาและประเพณีที่เก่าแก่ล้าหลัง ซึ่งมักตรงข้ามกับแนวคิดของอนุชนรุ่นหลังที่มีความมุ่งมั่น มีอุดมการณ์ในการตัดสินใจเลือกเส้นทางเดินให้แก่ตนเองและครอบครัว ไปสู่วิถีชีวิตที่ก้าวหน้าและสวยงามกว่า

24 / VII

วิเสด สะแหวงสีกสา
ประธานคณะกรรมการตัดสิน

ข้ามจำขมาย

คำนำผู้แปล

ข้าพเจ้าใช้เวลาเพียงสองสัปดาห์ แปลหนังสือรวมเรื่องสั้นชุด **ใบไม้ใบสุดท้าย** ของบุณเสน แสงมะณี นักเขียนรางวัลซีไรต์ ปี 2005 ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ซึ่งนับได้ว่าใช้เวลาน้อยมาก ทั้งนี้เพราะเมื่อข้าพเจ้าแปลเรื่องใดแล้วมักวางปากกาไม่ลง เพราะอยากแปลให้จบรวดเดียวในแต่ละเรื่อง ทั้งนี้เพราะการผูกเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ และสำนวนภาษาที่ใช้ของนักเขียนรางวัลซีไรต์ท่านนี้ชวนให้ติดตามว่าต่อไปจะเป็นอย่างไรและจะจบลงอย่างไร ทั้งๆที่ก่อนลงมือแปล ข้าพเจ้าได้อ่านทั้งเล่มจบไปก่อนแล้ว บางวันข้าพเจ้าแปลได้ติดต่อกันสองสามเรื่องเลยทีเดียว

บุณเสน แสงมะณีเขียนแต่ละเรื่องชวนให้อ่าน ชวนให้ติดตาม ตั้งแต่ชื่อเรื่อง การผูกเรื่อง การเดินเรื่อง ตัวละคร ถ้อยคำ วลี ประโยค และคำพูดที่สรรมาใช้แต่ละเรื่องมีคติให้ข้อคิดเกี่ยวกับชีวิต การต่อสู้ การแก้ปัญหา การดิ้นรนเอาตัวรอดเพื่อการดำรงชีวิตและการอยู่ในสังคมที่ท้าทาย แข่งขัน และยึดมั่นในค่านิยมจารีตประเพณีของบ้านเกิดเมืองนอน

ในการแปลแต่ละเรื่อง ข้าพเจ้าแปลโดยพยายามรักษาถ้อยคำ สำนวน และ อรรถรสของภาษาเดิมไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ คือ ภาษาลาว ซึ่งมีเสน่ห์และเป็นเอกลักษณ์ บางคำข้าพเจ้าต้องคงคำในภาษาเดิมไว้ หากแปลเป็นภาษาไทยจะไม่สื่อความหมายดีพอ อาทิ คำสรรพนามที่ใช้แทนตัวเองหรือผู้อื่น ภาษาลาวมีหลากหลายและมีความหมายลึกซึ้ง เช่น สรรพนามใช้เรียก “ครู” ภาษาลาวจะมี “เอื้อยครู” “อ้ายครู” “ป้าครู” “ลุงครู” “พ่อครู” “แม่ครู” คำแทนตัวเด็กนักเรียนจะใช้คำว่า “น้อง” ถ้าพูดกับเอื้อยครูหรืออ้ายครู ใช้คำว่า “หลาน” ถ้าพูดกับป้าครูหรือลุงครู และใช้คำว่า “ลูก” ถ้าพูดกับพ่อครูหรือแม่ครู เป็นต้น และคำสรรพนามเรียก “ผู้ชาย” หรือ “ผู้หญิง” ที่มีบุตรแล้วมักจะไม่เรียกชื่อจริงของคนนั้นๆ แต่จะเรียก “พ่อ...” หรือ “แม่...” แล้วตามด้วยชื่อลูกคนแรก เช่น “พ่อกิ” (พ่อไ้หนุ) “พ่อคำพา” “แม่กิ” และ “แม่คำพา” เป็นต้น

ดังนั้นในการแปลบางคำบางประโยค ข้าพเจ้าจึงคงคำภาษาเดิมไว้เพื่อให้ได้
อรรถรสและความงามของภาษาดังกล่าว ข้าพเจ้าหวังว่าผลงานการประพันธ์เรื่อง
สั้นฉบับแปลเป็นภาษาไทยจะให้ทั้งข้อคิด แนวปฏิบัติ วิธีแก้ปัญหา จารีตประเพณี
การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และความเพลิดเพลิน ตลอดจนการเป็นแบบอย่างที่ดี
ในการประพันธ์วรรณคดีเรื่องสั้นสำหรับนักเรียน นักศึกษา และนักเขียนได้อ่าน
และค้นคว้าต่อไป

จากใจจริงของผู้แปล
รศ. ดร.สุนทร โคตรบรรเทา

สารบัญ

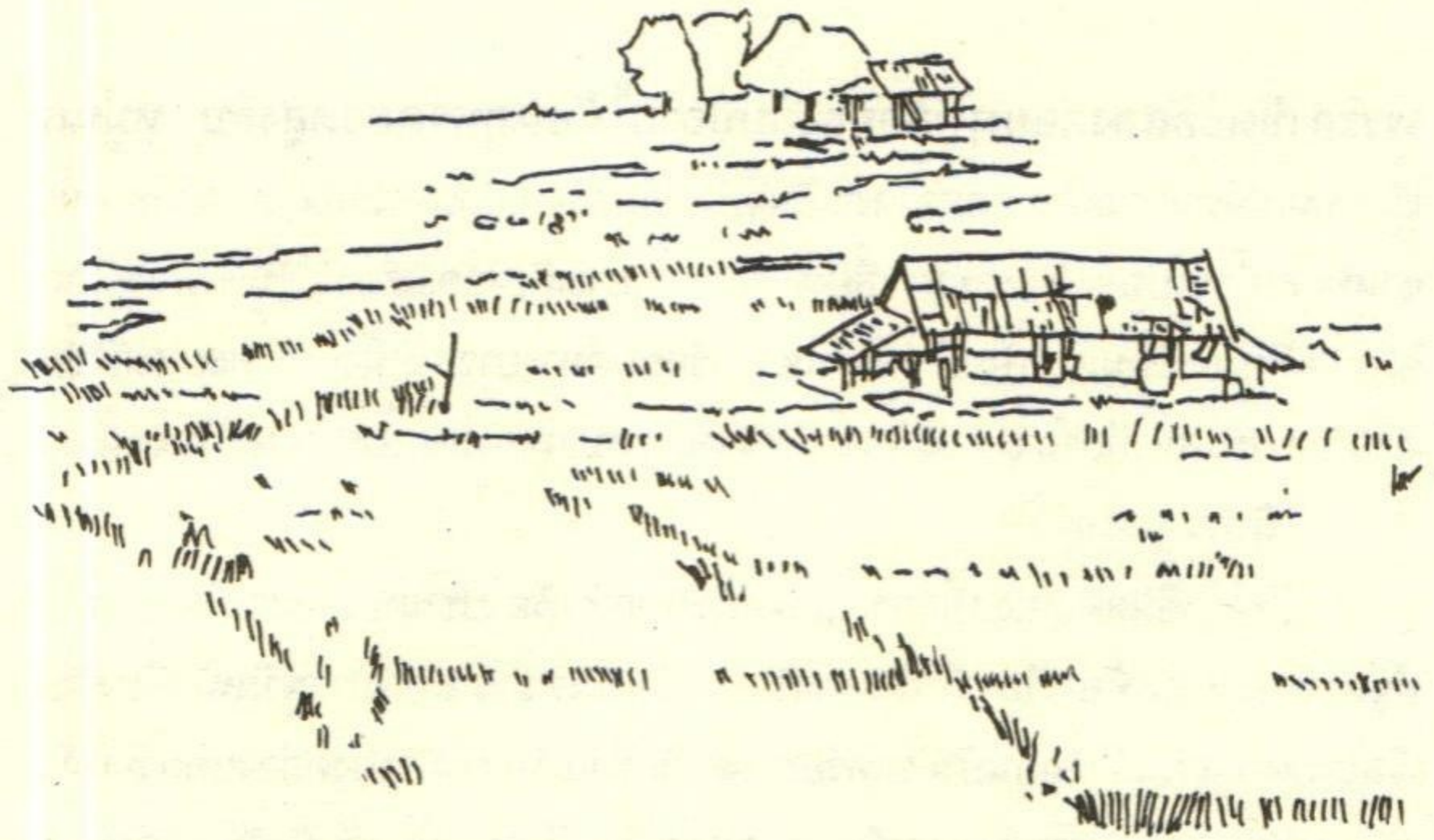
ประเพณีและชีวิต	13
ใบไม้ใบสุดท้าย	29
คนไกลบ้าน	37
ชีวิตของฉันเหมือนนิยาย	45
ลมทะเล	53
สมุดบันทึกนิรนาม	61
เพียงเพื่อความหวัง	69
กระดานไม้	77
หิมะรัสเซีย	85
แสงสว่างจากฤดูดอย	93
ชีวิตและความตาย	101
สายน้ำที่ถูกลืมน	109
แผ่นดินไฟ	113
ชะตากรรมของคนกลางทุ่งนา	119
ล่องลากับสายน้ำ	125
แผ่นดินร้องไห้	131
แรงกตัญญู	135
ทางสายนี้ไม่มีใครกำหนดให้	141
เงินใส่ซอง	149
หวยเถรน้อย	155
ชีวิตในความมืด	163
ไฟดับที่แผ่นดินภูคัง	169
แผ่นดินนี้เคยมีไฟแห่งสงคราม	175
โรคเศรษฐกิจ	183
ประวัติผู้เขียน	191

“ความสุขที่แท้จริงของข้าพเจ้าก็คือ เห็นเรื่องที่ตนเองเขียนขึ้นมาได้รับการตีพิมพ์เป็นเล่ม...

ชีวิตนี้ถ้ายังมีลมหายใจ นอกจากงานส่วนตัว ครอบครัว คนรอบข้าง และสังคมแล้ว ก็มีแต่อุทิศแรงกายและสติปัญญาให้แก่การเขียนเท่านั้น”

บุญเส็น แสงมะณี

ປະເພນີ ແລະ ຊີວິດ

ເຮືອນທີ່ໄດ້ຮັບรางวัล "ສິນໄໝ" ຮາງວັລວຽນກຽມສ້າງສຽວດ໌
ດີເດ່ນປີ 2004 ສິ່ງເປັນຮາງວັລທີ່ວາຣສາຣວຽນຄິລປ໌ (ວັນນະສິນ)
ຈັດຂຶ້ນເປັນຄັ້ງແຮກຂອງຊາຕິລາວ ແລະໄດ້ຮັບຮາງວັລສີໄຣດ໌
(S.E.A. Write Award) ຮາງວັລວຽນກຽມຍອດເຍີ້ມແຫ່ງ
ອາເຊຍນ ປີ 2005

ประเพณีและชีวิต

พระอาทิตย์อัสดงค่อยๆ คล้อยลงลับปลายไม้บนภูวดยอดสูงลิบ หมุ่นก เขียวบินเป็นหน้ากระดานออกจากต้นลิ้นจี่ป่า ร่อนลงจนเกือบกระทบผิวน้ำของสายน้ำ ชานที่คดเคี้ยวไปตามเชิงเขายม เสียงตำข้าวครกกระเดื่องและเสียงไก่ขันดังมาแต่ไกล จนเป็นเสียงสะท้อนเข้าไปในป่าดงพงไพร เรือยนต์หางยาวลำหนึ่งกำลังทะยานหัวขึ้น ต้านกับกระแสน้ำที่ถาโถมตามร่องน้ำที่คดเคี้ยวกวานของสายน้ำชาน แต่ทันใดนั้น...

“ลีปาว ระวัง!”

ลีจู้ร้องขึ้นสุดเสียง เมื่อกระแสน้ำกระแทกหัวเรือไปชนกองขยะกอไม้ตายซาก ลีจู้หมอบราบติดท้องเรือ เพื่อหลบหลีกจากภัยอันตราย แต่ลีปาวผู้มีหน้าที่บังคับ เรือได้บิดคันเร่งแล้วบังคับบังคับเครื่องยนต์ หักท้ายเรือไปได้อย่างคล่องแคล่วจนหัว เรือเบนออกจากพุ่มไม้อย่างหวุดหวิดและปลอดภัย ลีปาวเหนียวคันบังคับเครื่องยนต์ ไว้แน่นในกำมือ ยืนตัวโก่ง จนแขนที่เกรียมแดดทั้งสองข้างสั่นระริกตามจังหวะ การเต้นของเครื่องยนต์ที่ติดตั้งโดดเด่นอยู่ท้ายเรือ ลีจู้โผล่หัวขึ้นหายใจอย่างโล่งอก

เรือลำนั้นพุ่งขึ้นไปตามลำน้ำชาน ผ่านที่คดเคี้ยว ลอดพุ่มและต่อไม้ตายซาก ด้วยความคล่องแคล่วและเคยชินของผู้ขับเรือยนต์หางยาวลำดังกล่าว ลีจู้มอง ทิวทัศน์ธรรมชาติของป่าดงพงไพรที่เป็นสันลดหล่นนั้นอย่างไม่รู้สึกรู้หาญ

เขายังจำได้ว่า ก่อนหน้านี้ 6 ปี ท่ามกลางหุบเขาที่ต้นประดู่สองต้นเอนลามา ทางสายน้ำนั้น พี่สีซงได้พาเขามาทางไร่ บางคืนพี่ก็พาเขานอนใต้ร่มไม้เพื่อรอดัก สกัตุฝูงสัตว์ป่าที่ลงมากินน้ำและเสาะหาใบไม้กินเวลากลางคืน ลีจู้ถือหน้าไม้

ทำจากไม้ประดู่อย่างแน่นหนาเหมือนเหล็กแทนบั้งหลบอยู่ที่พุ่มไม้ แต่พีลีซงห้ามไม่ให้ยิงก่อนถ้ามีสัตว์ป่าตัวโตเดินผ่านมา เพราะพีมีปืนแก๊ปดินปืนใส่ลูกโดด บางครั้งลี้จู้อยากเอ่ยปากชวนให้พีลีซงกลับบ้าน เพราะไม่ได้มีเฉพาะยุงและรินบิน มากัดหน้ากัสดตา แต่ยังมีหากตัวโตเท่าใบไม้อ่อนไต่ขึ้นมากัดถึงคอหอย รักแร้หรือ กัดจนถึงกักหู พีลีซงห้ามไม่ให้ส่งเสียงดังและเคลื่อนไหวอย่างเด็ดขาด ตลอดเวลา สายตาจ้องไปทางร่องเล็กๆที่ตัดผ่านมาตามดินเนินเขา นิ้วชี้ของพีเตรียมพร้อมที่จะ เหนี่ยวไกปืนอยู่ตลอดเวลา หากเมื่อใดมีสัตว์ป่าเดินผ่านมา

พีลีซงหายใจยาวๆแล้วเอนหลังฟังต้นประดู่ ล้วงถุงยาเส้นออกมามวนดูด เพื่อขับไล่ฝูงรินยุงเหล่านั้น เขาเหลียวดูน้องชายหลายครั้ง แต่ก็ไม่เอ่ยปากว่า กระทบไร เมื่อทนต่อความรำคาญและเจ็บปวดไม่ได้ ลี้จู้จึงเอาหน้าไม้ที่ยังวางอยู่ไป วางกองไว้บนขอนไม้ แล้วสอดมือเข้าไปจับตัวหากออกจากรักแร้และกักหู

“น้องลี้จู้ เอานี้ ดูดยาเส้นชะ ยุงจะได้ไม่กัด”

เสียงของพีแผ่วเบาคล้ายกับเจาะจงพูดให้ได้ยินเพียงสองคน แต่ดวงตา ของพียังจ้องเขม็งไปทางร่องที่ตัดผ่านมาบนภูเขาโน้น ลี้จู้ลังเลไม่รู้ว่าจะทำยังไง พีลีซงจึงพูดขึ้นเชิงออกคำสั่งว่า

“มาหยิบเอาไปซี จะต่อไฟให้”

“ครับๆพีลีซง น้องไม่เคยดูดยาเส้นนี้”

“ไม่เคยก็ต้องเรียนรู้เอาซี”

พีลีซงพูดเชิงตำหนิเชิงแนะนำจนลี้จู้ลุกออกจากที่นั่ง ค่อยๆคลานไปคว้าเอา มวนยาเส้นที่ต่อไฟเรียบร้อยแล้วมายัดใส่ปาก เขาสูดควันยาเส้นเข้าปอดอีกใหญ่ จนปลายมวนสว่างโรขึ้น และในทันใดนั้น ผลที่ตามมาคือการสำลักควันยาเส้น อย่างหนักของลี้จู้ เขาไอขึ้นอย่างแรงจนปาดงเหล่านั้นสนั่นกึกก้องเข้าไปในร่องเขา และหว่างห้วย เสียงผาตัวหนึ่งกระโดดออกจากพุ่มไม้ กระโดดโลดแล่นไปตาม ห้วยเร็วเหมือนลม และหายลับเข้าไปในป่าทึบ พีลีซงโมโหมากจนกระโดดเข้าไป อุดปากน้องชายไว้ เพื่อรักษาความสงบเงียบ

“เงียบหน่อยซี ไอ้เสือกัดหัวมึงเอ๊ย เสียเสียงผาไปตัวหนึ่งเปล่าๆ”

ถึงขนาดนั้นสิจู้ก็ยังไม่อดกลั้นการไอกระเซ็นกระสายนั้นไว้ไม่ได้ และแล้วในเวลาต่อมา ทั้งสองก็กลับบ้านโดยไม่มีอะไรติดมือไปเลย สองพี่น้องเดินตามหลังกันไป ตามทางเล็กเลียบป่าดง พี่สีซงบ่นพึมพำสาปแช่งตามประสาชาวบ้านไม่รู้กี่ครั้งก็หน สิจู้เดินตามหลังอย่างเงียบๆ ทำราวกับว่าหูไม่ได้ยิน และเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น เขาไม่กล้าเอ่ยปากแม้แต่คำเดียว บางครั้งเขารู้สึกว่าอยากแหวะไปเก็บมะม่วงป่าที่ หล่นข้างทาง แต่วันนี้เขาไม่กล้าแม้แต่จะเหลียวหลัง เพราะกลัวเดินไม่ทันพี่สีซง

สิจู้เดินไปคิดไป เขาคิดถึงแต่วันเปิดโรงเรียนมัธยมอยู่ล่องชาน เขาอยากเรียน เตะฟุตบอลและเรียนหนังสือให้เก่ง เลื่อนชั้นถึงชั้นมัธยมตอนปลายโน่นแหละจึงจะ ไม่ต้องมาถางไร่และนั่งดักเสียงผาลงมากินน้ำเช่นนี้อีก ท่ามกลางเสียงลมและเสียง ครวญครางของป่าดงพงไพร สิจู้ได้สร้างภาพจินตนาการที่งดงามขึ้นในสมองน้อยๆ ของเขา

ทันใดนั้น สิจู้ได้เลี้ยงลูกฟุตบอลวิ่งขึ้นไปหาประตูของฝ่ายตรงข้าม เร็ว เหมือนกระต่ายป่า ท่ามกลางเสียงโห่ร้องของเพื่อนนักเรียนและครูทั้งชายและหญิง

“สิจู้ สิจู้ เร็วๆ เร็วหน่อย อ้าวๆๆๆ”

เขาเลี้ยงลูกหลบผ่านนักกีฬาคู่แข่งขึ้นไปอย่างหวุดหวิด คล่องแคล่ว และ ไม่มีใครต้านทานลูกบอลของเขาได้เลย สิจู้รอจังหวะ แล้วชดลูกบอลด้วยฝ่าเท้า อย่างหนักดังตุมหนึ่งครั้ง แล้วฟุตบอลลูกนั้นก็ลอยลิวพุ่งตัวไปเร็วกว่าลูกธนูลอด หว่างแขนของผู้รักษาประตูผ่านเข้าประตูไปได้อย่างสวยงาม เพื่อนร่วมทีมพากันกรู เข้ามาโอบกอดและอุ้มร่างของเขาเดินรอบสนาม และในขณะที่คิดอย่างเพลิดเพลิด นั้น เขาก็ต้องสะดุ้งเซกเถลาหัวคะมาไปข้างหน้า เมื่อฟุตบอลลูกที่สองที่เขาชดฝ่าเท้าใส่ อย่างแรงนั้นคือตอไม้เล็กๆ ตามร่องทางเดิน เขาล้มลง จนพี่สีซงเดินกลับมาพุง รุกแร้ให้ลุกขึ้น

“น้องจู้ มีหุมีตาก็ดูทางบ้างซี น้องเจ็บไหม”

เขาเงยหัวขึ้นจากความคิดฝัน สายหน้าปฏิสเสธ แต่รู้สึกเจ็บหัวแม่เท้าอย่างมาก เลือดสีแดงทะลักออกตามรอยผิวหนังที่เปิดออกเท่าเล็บหัวแม่มือ พี่สีซงจึงฉีกชายถุง ผ้าเก่าสีดำที่ไม่ได้ซักตั้งแต่พี่สีเฮอ เมียของพี่เขาเย็บให้มานานแล้ว มาพันหัวแม่เท้าของ

น้องชาย ลีจูเดินขากะเผลกๆตามหลังพี่ลีซงช้าลงกว่าเดิม จนพี่เขาต้องหยุดยืนคอย
สองสามครั้งจึงจะถึงบ้าน

* * *

ข้าวไร่บนภูกำลังออกรวงโค้งเหมือนลำเคียว มาถึงตอนนี้พี่ลีซงไปนอน
ประจำอยู่ชนาที่ไร่ เพื่อคอยดูแลไม่ให้หมูป่าและฝูงลิงมาขโมยกินข้าว ลีจูคิดอยาก
จากพ่อแม่ พี่ชาย และพี่สะใภ้ไปเข้าโรงเรียนมัธยมล่องซานในชั้นมัธยม ตอนแรก
พ่อแม่และพี่ชายขัดข้องจนเป็นเดือดเป็นแค้น เพราะพ่ออ้างเหตุผลว่า ไม่มีใครช่วย
พี่ชายเกี่ยวข้าวและทำไร่ในปีต่อไป เรียนพออ่านออกเขียนได้จนจบประถมอยู่บ้าน
หिनสอกก็พอแล้ว ลีจูหลบไปร้องไห้อยู่ใต้ต้นตะแบกขาวริมห้วยหลายครั้ง เมื่อรู้ว่า
ความหวังของตนที่คาดคิดไว้กำลังพังทลายลง บางครั้งเขาก็นั่งฝืนอยู่อย่างนั้นจน
ตะวันตกดินจึงกลับเข้าบ้าน มาถึงที่ไร่พ่อก็ดูดำ ไล่ให้ไปนอนที่ไร่กับพี่ลีซง

แม่ไม่เคยพูดว่าจะช่วยเหลือหาช่องทางให้ลีจูได้ไปเรียนต่อมัธยมครั้งนี้เลย
ตรงกันข้ามแม่ได้แต่ฟังความเห็นของพ่อ นั่งหมกอยู่ข้างเตาไฟ เอาแขนสองข้างกุมหัว
เหมือนคนหูหนวก เหมือนหมดอาลัยตายอยาก มีแต่พี่สะใภ้คนเดียวที่เข้าใจลีจู
พี่สะใภ้อยากส่งเสริมให้น้องสามมิได้เรียนหนังสือ พ่อดุดำครั้งใดก็มีแต่พี่สะใภ้ที่ดึง
แขนน้องสามมิออกไปนอกบ้าน แล้วแนะนำวิธีสานเป้สะพาย แต่ดูๆแล้วทั้งพี่สะใภ้
และแม่ก็กลัวพ่อมากที่สุด ที่ผ่านมามีทั้งแม่และพี่สะใภ้ไม่เคยเถียงพ่อแม่แต่คำเดียว
สำหรับพี่ลีซง บางครั้งก็ยังมีความกล้าหาญ กระพืดกระพืดต่อว่าพ่อกลับ แล้วก็
คว่ำปิ่นแก๊ป สะพายถุงน้ำดื่มออกจากบ้านไป ปล่อยให้แต่เสียงดุดำของพ่อดังไล่หลัง

จนมาถึงวันนี้ พี่สะใภ้ได้อ้อนวอนสามมิของนางให้ไปพูดกับพ่อ เพื่อให้ให้น้องลีจู
ได้มีโอกาสไปเรียนต่อมัธยม ฉะนั้นความหวังของเขาจึงได้แขวนลอยอยู่กับพี่ลีซง
เพียงคนเดียว และในที่สุด พี่ลีซงก็ตกลงไปพูดกับพ่อ โดยยกเหตุผลว่า “ตนเอง
พอมีกำลังทำมาหากิน ตักน้ำ ผ่าฟัน ยุ่งยากอย่างไร สองฝั้วเมียก็ค่อยอดค่อยทน
เลี้ยงพ่อแม่เอง” พ่อไม่พูดสักคำ นั่งเฉยเหมือนคนใช้ความคิด วันต่อมาพ่อจึง

ตกลงให้ลิจูไปเรียนหนังสือ และยังบอกอีกว่า ก่อนจะไปก็ต้องทำพิธีบอกเจ้าที่เจ้าทาง
เจ้าบ้านเจ้าเรือนอย่างแน่นนอน เพื่อปกป้องรักษาลิจู พี่ลียงและพี่สะใภ้ดีใจจนไม่รู้จะ
พูดอะไร ที่พ่อให้น้องชายไปเรียนหนังสือ ลิจูยิ้มเป็น กระโดดโลดเต้นอย่างโล่งอก
โล่งใจ ความหวังได้งอกเงยขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง แต่ตรงกันข้าม แม่กลับนั่ง
ร้องไห้ เพราะไม่อยากจะให้ลูกชายสุดท้องที่แม่รักมากที่สุดจากไปอยู่ที่อื่น แต่แม่ก็
ไม่สามารถขัดขืนคำพูดของพ่อได้ ถ้าหากพ่อตกลงแล้ว ลิจูไปถึงโรงเรียนมัธยม
ก่อนวันโรงเรียนเปิดสองวัน

* * *

พายุลมฝนได้พัดหอบเอาชีวิตหนุ่มน้อยของลิจูให้เติบโตใหญ่ขึ้นในที่ซึ่งมีการ
จัดการและมีระเบียบวินัยอย่างเข้มงวด ตลอดระยะเวลาที่อยู่ที่นี่ เขาได้ฝึกฝน
อบรม หล่อหลอม และเล่าเรียนแบบแผนคุณลักษณะและทัศนคติของคนลาวใหม่
ในโรงเรียนมัธยมของเขาแห่งนี้มีเพื่อนจากท้องถิ่นต่าง ๆ มาร่วมอยู่ร่วมกันและร่วม
ศึกษาเล่าเรียนด้วยกัน ซึ่งการมีชีวิตอยู่เช่นนี้มีความหมายที่สุดสำหรับชีวิตหนุ่ม
วัยคะนองอย่างพวกเขา

สำหรับลิจู เขายังคิดว่าถ้าพ่อแม่และพี่ชายพี่สะใภ้รู้ว่า เดียวนี้เขาได้เรียนอยู่
ห้อง ม.3 ด้วยคะแนนนำหน้าเพื่อนในห้องเรียนเดียวกัน ทั้งรับผิดชอบงานป้องกันภัย
และสังกัดอยู่ที่ทีมฟุตบอลของโรงเรียนเพิ่มอีกด้วยนั้น แน่นนอน พ่อแม่และพี่ชาย
พี่สะใภ้คงดีใจที่สุด

ลิจูจบจากมัธยมท้องถิ่นแล้วได้รับการคัดเลือกจากหน่วยงานบริหารส่งให้ไป
เรียนต่อมัธยมตอนปลายที่เมืองโพนโฮง และนับตั้งแต่วันนั้น วันที่ลิจูสะพายกระเป๋า
เสื้อผ้าออกจากบ้านไปเรียนมัธยมจนถึงวันนี้ เขารู้สึกว่าได้เป็นตัวของตัวเอง และที่
โรงเรียนมัธยมตอนปลายแห่งนี้เอง ลิจูได้พบกับน้องเยีย ชาวบ้านห้วยแสนดาวที่ขึ้น
กับเมืองฮ่ม แขวงเวียงจันทน์ น้องเยียเป็นคนน่ารักและน่าสงสารมาก นางไม่เพียง
แต่เป็นคนเรียนเก่ง มีคะแนนสูงขึ้นไปทุก ๆ เดือนเท่านั้น แต่ยังเป็นคนดี มีคุณลักษณะ

เรียบร้อยอีกด้วย

ทั้งสองรู้จักและรักใคร่กันเหมือนพี่น้องจริงๆ น้องเยียได้อธิบายวิชาเลขให้ลิจูฟังเป็นประจำ และในเวลาว่างพวกเขายังได้พูดถึงสภาพครอบครัว และได้รู้ชีวิตความเป็นมาของกันและกันเพิ่มขึ้นอีก น้องเยียมีสีหน้าเศร้าลงเมื่อพูดถึงพ่อแม่ที่พิการทางร่างกาย พ่อขาดนิ้ว แต่แม่ตาบอดข้างหนึ่ง เนื่องจากเครื่องบินของสหรัฐอเมริกาทิ้งระเบิดลงสู่บ้านเกิดเมืองนอนของพ่อแม่ในยามสงคราม นางไม่เพียงแต่ดูแลพ่อแม่ แต่ยังเลี้ยงดูน้องชายจนอายุถึง 16 ปี จึงให้น้องชายตัดสินใจแต่งงานให้เมียมาเลี้ยงดูพ่อแม่ และภาระในการดูแลเลี้ยงดูครอบครัวพ่อแม่ก็ตกเป็นส่วนของน้องชายกับน้องสะใภ้แทน เดียวนี้น้องเยียไม่ต้องเที่ยวไปเที่ยวมาบ้านเหมือนแต่ก่อนอีกแล้ว นางอุทิศเวลาให้กับการศึกษาเล่าเรียนและมีเวลาเป็นของตัวเองมากขึ้น น้องเยียมีอายุน้อยกว่าลิจูเพียงปีเดียวเท่านั้น บางทีลิจูก็มีความรู้สึกเขินอายและหึงหวงอย่างเจียบๆ หากเมื่อใดน้องเยียอยู่ใกล้ชิดกับชายคนอื่น แต่ลิจูไม่รู้ด้วยซ้ำว่านั่นเป็นเพราะเหตุใด ทำไมเขาจึงคิดเช่นนั้นกับนาง ลิจูแอบมองการเคลื่อนไหวไปมาของน้องเยีย ราวกับว่าสิ่งนั้นได้เป็นพลังดึงดูดเอาความรู้สึกที่ไม่รู้จักจบสิ้นของชายหนุ่ม ยิ่งเขาแอบมองนางนานขึ้นเท่าใด น้องเยียก็ยิ่งสวยขึ้นเท่านั้น บางครั้งเขาเองก็รู้สึกว่ น้องเยียมีความในใจที่อยากพูดอะไรบางอย่างกับเขาเหมือนกัน แต่นางไม่มีความกล้าหาญเพียงพอ และแล้วทุกอย่างก็ผ่านไปตามกาลเวลา

วันเวลาผ่านไปเหมือนสายธารรินไหล เมื่อใดมีน้องเยียอยู่เคียงข้าง ลิจูก็ยังมีกำลังใจ มีความอบอุ่น และมีกำลังวังชาเพื่อต่อสู้กับอุปสรรคของชีวิต ความเข้าใจและความสัมพันธ์อย่างเจียบๆ นั้นเกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจ และก็ไม่มีการสอนสิ่งเหล่านี้มาก่อน ความเห็นอกเห็นใจมีมากขึ้นเท่าใด ความจริงใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันก็มีมากขึ้นเท่านั้น น้องเยียมีพรสวรรค์ทางด้านภาษาวรรณคดี ประวัติศาสตร์ และอยากเป็นครู แต่ลิจูกลับชอบการเป็นทหารขับรถถังมากกว่าอย่างอื่น เขายังใฝ่ฝันว่าวันหนึ่งในอนาคต ความคาดหวังนั้นคงจะปรากฏเป็นจริง ลิจูมักอ่านหนังสือที่พูดถึงชีวิต การเคลื่อนไหวของบรรดาท่านผู้นำผู้ให้กำเนิดการปฏิวัติลาว โดยเฉพาะประวัติศาสตร์การต่อสู้ของนักรบวีรชน

ຂໍໂທດຫຼາຍໆ

ປຶ້ມຫົວດັ່ງກ່າວ ຍັງບໍ່ສາມາດນຳ
ມາເຜີຍແຜ່ໄດ້ ເນື່ອງຈາກຍັງບໍ່
ໄດ້ຮັບການອະນຸຍາດໃຫ້ເຜີຍແຜ່
ໄດ້ຢ່າງເປັນທາງການເທື່ອ...

ດ້ວຍຄວາມຮັກແພງ